

Het belang van opleiding voor de arbeidsmarktpositie van allochtonen II: een repliek op Martens en Veenman

Peter van der Meer en Rudi Wielers¹

Naar aanleiding van de discussie omtrent de slechte arbeidsmarktpositie van allochtonen in Nederland en de angst voor het ontstaan van een etnische onderklasse schreven wij (Van der Meer & Wielers, 1997) een artikel. In dat artikel toonden wij aan dat het lage opleidingsniveau van allochtonen een belangrijke factor is in de verklaring van de slechte arbeidsmarktpositie van allochtonen. In tegenstelling tot Tesser (1995), die vindt dat ongeveer 20 procent van de slechte arbeidsmarktpositie wordt verklaard door de slechtere opleidingskwalificaties, komen wij tot een schatting van tenminste 50 procent. Dit verschil is (mede) terug te voeren op een verschil in methode van berekenen (zie Van der Meer & Wielers, 1997). Martens en Veenman (1998) zijn het met beide berekeningswijzen niet eens en schreven een uitvoerig commentaar, waarin zij ons verwijten dezelfde fout te maken als Tesser. Op verzoek van de redactie gaan wij in deze repliek in op dit misverstand en geven een toelichting op de resterende verschillen van mening.

Het verwijt dat wij in onze berekeningen geen oog hebben gehad voor de sterke samenhang tussen opleidingsniveau en etniciteit berust op een misverstand. Onze kritiek op de berekeningen van Tesser was juist dat opleiding en etniciteit sterk zijn gecorreleerd, en dat in de door Tesser gehanteerde methode die effecten onvoldoende uit elkaar werden getrokken. De vraag die ten grondslag lag aan Tessers (en ook aan ons) onderzoek luidt: Welk deel van het effect van etniciteit op de arbeidsmarktpositie is eigenlijk een gevolg van opleiding? Aan die vraag ligt de impliciete aanname ten grondslag dat opleiding als selectie criterium voorafgaat aan etnisch-specifieke factoren. Achtergrond is dat het in onze samenleving verstandig en legitiem is om op opleiding te selecteren, er is geen sollicitatiecode die anders veronderstelt of het tegendeel voorschrijft. Mogelijk is deze aanname onjuist, bijvoorbeeld omdat werkgevers primair op etniciteit selecteren of omdat mensen uit minderheden geen belangstelling hebben voor hogere banen. Dit zal echter blijken uit de schattingsresultaten; uit het feit dat slechts een klein deel van de arbeidsmarktpositie van allochtonen wordt verklaard uit opleiding. Het belang van opleiding voor de arbeidsmarktpositie van allochtonen is dan klein.

Het belangrijkste bezwaar dat Martens en Veenman tegen onze methode aanvoeren is dat de effecten van opleiding en etniciteit inwisselbaar zouden moeten zijn. Dat bezwaar is ongegrond. Wanneer we het effect van etniciteit op arbeidsmarktpositie verklaren op basis van opleiding, veronderstellen we, zoals hierboven aangegeven, dat opleiding wél en etniciteit níét een aanvaardbaar selectie criterium is. Daarentegen beschikken we niet over een zinnige redenering die betekenis geeft aan het verklaren van het effect van opleiding op arbeidsmarktpositie door etniciteit. Waarom die effecten bovendien even

groot zouden moeten zijn, is en blijft ons duister. We zien dan ook geen enkel argument waarom de door ons gebruikte methode niet adequaat zou zijn.

De verschillen van mening lichten we toe door de interessante vraag te beantwoorden waarom de decompositiemethode slechts zulke geringe effecten van opleidingsniveau op de verklaring van het verschil in arbeidsmarktpositie van autochtonen en allochtonen laat zien. In kort bestek, op basis van de door Martens en Veenman gepresenteerde resultaten, komen we tot de volgende keten van argumenten:

1. Het gepresenteerde model is empirisch weinig gespecificeerd. In de decompositiemethode wordt de arbeidsmarktpositie voor mensen uit verschillende groepen verklaard met een beperkt aantal verklarende variabelen. Hierdoor is de verklaarde deviantie gering en wordt gewerkt met een maat die vooral een uitdrukking is van onverklaarde deviantie. Het ligt meer voor de hand direct het effect van etniciteit op arbeidsmarktpositie te verklaren, zoals Tesser deed en wij ook hebben gedaan;
2. Het model is theoretisch weinig gespecificeerd, doordat het niet nader onderscheidt naar het verschil in maatschappelijke betekenis van selectie op opleiding en op etniciteit. Juist de gebrekkige theoretische specificatie van componentenanalyses was voor Mincer de aanleiding om de vaak grote onverklaarde variantie als 'a measure of ignorance' te zien (Mincer, 1979);
3. Als gevolg van de geringe theoretische specificatie zijn de schattingsresultaten sterk afhankelijk van de verdeling van belangrijke kenmerken over de onderscheiden groepen. In een klassiek artikel heeft Cain laten zien hoezeer de parameters vertekend kunnen raken als kenmerken als opleiding zeer ongelijk over de groepen zijn verdeeld (Cain, 1976, p.1246);
4. Het is zelfs mogelijk, zo laten simulaties ons zien, dat naarmate het verband tussen opleidingsniveau en etniciteit sterker wordt, de decompositiemethode een kleiner deel van het verschil in arbeidsmarktpositie tussen autochtonen en allochtonen verklaart. Met andere woorden: naarmate autochtonen beter en allochtonen slechter zijn opgeleid wordt mogelijk het verschil in arbeidsmarktpositie tussen autochtonen en allochtonen minder verklaard uit opleiding. De decompositiemethode sluit dus niet uit dat verschillen tussen groepen die kunnen worden toegeschreven aan opleiding leiden tot een grotere 'measure of ignorance'. Dit is een belangrijk resultaat, want het treft de kern van de aanbeveling van Martens en Veenman om de decompositiemethode te hanteren.

Kortom: er kleven aan de decompositiemethode zoveel haken en ogen, dat we ook daarin geen aanleiding zien om op onze resultaten terug te komen.

We voelen ons bovendien gesterkt door recente analyses van Tesser en anderen, waarin zij verschillen in arbeidsmarktpositie tussen allochtonen en autochtonen vrijwel volledig verklaren uit opleiding en beheersing van het Nederlands. Dummy-variabelen voor de verschillende groepen blijken dan niet langer significant te zijn (Tesser e.a. 1996, p. 105).

Tot slot willen we er graag op wijzen dat 50-70 procent verklaarde deviantie nog altijd 30-50 procent onverklaarde deviantie betekent. Door de veel lagere schattingen van Tesser als referentiepunt te nemen, hebben we mogelijk te weinig benadrukt dat nog een aanzienlijk deel van het verschil in arbeidsmarktpositie tussen allochtonen en autochtonen onverklaard is. Hoewel onze 'measure of ignorance' dus kleiner is dan Martens en Veenman menen, is het een open vraag wat naast opleiding de slechtere arbeidsmarktpositie van minderheden veroorzaakt.

Noot

1. Peter van der Meer is verbonden aan de vakgroep Personeelwetenschappen van de Katholieke Universiteit Brabant. Rudi Wielers is werkzaam bij de vakgroep Organisatie en Personeel, Faculteit der Bedrijfskunde, Erasmus Universiteit Rotterdam. Oorspronkelijk zou een iets kortere versie van deze replek direct achter het artikel van Martens en Veenman geplaatst worden.

Literatuur

- Cain, G.G. (1976). The challenge of segmented labor market theories to orthodox theory: A survey, *Journal of Economic Literature*, 14, 1215-1257.
- Martens, E. & Veenman, J. (1998). De betekenis van generieke en etnisch-specifieke factoren bij de verklaring van achterstand van etnische minderheden. *Mens & Maatschappij*, 73, 62-73.
- Meer, P. van der & Wielers, R. (1997). Hoe belangrijk is opleiding voor de arbeidsmarktpositie van allochtonen? *Mens & Maatschappij*, 72, 40-47.
- Mincer, J. (1979). Comment. In C.B. Lloyd, E.S. Andrews, & C.L. Gilroy (Eds.), *Women in the labor market* (pp. 278-285). New York: Wiley.
- Tesser, P. (1995). Migranten in de sociale stratificatie: een onderklasse. In J. Dronkers & W.C. Ultee (Red.), *Verschuivende ongelijkheid in Nederland* (pp. 284-302). Assen: Van Gorcum.
- Tesser, P.T.M., van Dugteren, F.A. & Merens, A. (1996). *Rapportage minderheden 1996, Bevolking, arbeid, onderwijs, huisvesting*. Rijswijk: SCP.